

ŁUKASZ M. PLĘS
Uniwersytet Łódzki
ORCID 0000-0003-1117-4041

Zarządzanie terminologią w ramach kierunku studiów „Lingwistyka w komunikacji specjalistycznej”

Terminology Management in the MA “Linguistics in Specialised Communication”

Abstract

The present paper is an attempt to discuss the issue of terminology management as a part of the translator or LSP training process as well as methods for its implementation in the MA programme “Linguistics in Specialised Communication”. The paper outlines the curricular approach to the teaching of terminology management through the delivery of a theoretical and a practical module. The latter includes three elements: conventional terminology work, terminology management and the integration of term bases prepared or made available in the process of translation with the aid of the TMS and CAT tools. The practical work was based on small and medium-sized terminology projects carried out by university students.

Keywords: terminology, terminology work, terminology management, terminology project, language for specific purposes, computer-assisted translation

1. Wstęp

Istotne zmiany społeczne, gospodarcze oraz technologiczne zachodzące w skali globalnej są przyczyną konsekwentnych i dalekosiężnych – by nie rzec – radykalnych przeobrażeń w szkolnictwie wyższym. Programy nauczania dostosowywane do warunków panujących na rynku pracy siłą rzeczy wywierają coraz silniejszy wpływ na edukację akademicką, optymalizując jej praktyczny wymiar. Aspekt ten dotyczy w szczególności humanistycznych kierunków studiów, na których możliwości pracy eksperymentalnej

z namacalnymi i gotowymi do zastosowania efektami są, przynajmniej w porównaniu z kierunkami przyrodniczymi, znacznie ograniczone. Przyszli absolwenci oczekują raczej nabycia umiejętności i kompetencji niż li tylko wiedzy czysto teoretycznej. Jakkolwiek jedno nie wyklucza drugiego, to jednak uczelnie – zwłaszcza pod względem dydaktycznym – są zmuszone dostosowywać swoją działalność do sytuacji na rynku pracy.

2. Studia filologiczne w kontekście kompetencji zawodowych

Wyżej nakreślone tendencje nie pozostają rzeczą jasną bez wpływu na studia filologiczne w szerokim rozumieniu¹. Z jednej strony muszą opierać się one na tradycyjnym fundamencie, tj. na zgłębianiu języka, literatury, kultury, historii itp. danego obszaru czy narodu. Z drugiej strony – i odnosi się to przede wszystkim do filologii obcych – ich celem powinno być także uzyskanie przez studiujących określonych sprawności, przy czym od dawna nie dotyczy to jedynie opanowania języka obcego z uwzględnieniem jego podsystemów, względnie możliwie płynnego posługiwania się tym językiem w mowie i piśmie, lecz także nabycia określonych kompetencji zawodowych. Zwracają na to uwagę E. Gajewska, M. Sowa i J. Kic-Drgas, pisząc:

Oprócz poszerzania horyzontów i wzbogacania wiedzy humanistycznej celem studiów filologicznych jest także przygotowanie do podjęcia pracy zawodowej, wskutek czego zakres kształcenia oferowany na studiach filologicznych znacznie wykroczył w ostatnich latach poza dotychczas tradycyjnie im przypisywane dziedziny językoznawstwa i literaturoznawstwa. (Gajewska, Sowa, Kic-Drgas 2020: 11)

Do kompetencji zawodowych wykraczających poza tradycyjne studia filologiczne zaliczają się m.in. kompetencje tłumaczeniowe, orientacja w określonych językach specjalistycznych czy umiejętność korzystania z zasobów terminologicznych. Aspekt ten można przedstawić na przykładzie zajęć ogólnych z przekładu pisemnego i ustnego nierzadko traktowanych na studiach filologicznych jako kontynuacja ćwiczeń z zakresu praktycznej nauki języka (por. Nerlicki 2003: 211 oraz Sowa, Paprocka-Piotrowska 2003: 223). Dla studentów zainteresowanych translacją jest to dalece niewystarczające, co uwidacznia się np. w odniesieniu do poszerzania kompetencji z zakresu przekładu tekstów technicznych lub przygotowań do egzaminu na tłumacza przysięgłego. W tym kontekście J. Gościński zauważa:

Jeżeli zatem absolwent filologii obcej przystąpi do egzaminu na tłumacza przysięgłego, bazując jedynie na wiedzy i umiejętnościach wyniesionych ze studiów, najprawdopodobniej wynik będzie dla niego rozczarowujący, gdyż poziom trudności tekstów, zakres wymaganej terminologii oraz wiedzy prawniczej i specjalistycznej, zwłaszcza w odniesieniu do ekonomii, znacznie wykraczają poza standardowe wymogi uniwersyteckie. (Gościński 2018: 49)

1 Por. Gajewska, Sowa, Kic-Drgas (2020: 11): „Filolog jest z definicji absolwentem studiów filologicznych, które odbywać się mogą w różnej formie (licencjackie, magisterskie, stacjonarne, zaoczne itp.), pod różną nazwą (m.in. filologia, lingwistyka stosowana, języki stosowane) i z naciskiem na różnorodne aspekty i cele kształcenia językowego (uwypuklane m.in. w rozmaitych specjalizacjach)? W tak postrzeganym zakresie studiów filologicznych mieści się – rzecz jasna – kierunek „Lingwistyka w komunikacji specjalistycznej”.

Aby spełnić oczekiwania tej grupy studiujących, wzbogaca się ofertę typowych studiów filologicznych np. o rozbudowane moduły translacyjne, które obecnie bezwzględnie winny obejmować choćby tłumaczenie wspomagane komputerowo (umiejętność korzystania z narzędzi CAT²), a także pracę terminologiczną bądź zarządzanie terminologią (z wykorzystaniem narzędzi TMS)³, co wpisuje się w ramy realizmu zawodowego czy też profesjonalizacji kształcenia (por. Dybiec-Gajer 2013: 21 i 55). Jak słusznie zauważa M. Piotrowska, zmieniające się środowisko pracy tłumaczy ma zdecydowany wpływ na jego kształcenie, co wiąże się z koniecznością rozpowszechniania metod CAT. Badaczka zwraca przy okazji uwagę na ogromne dysproporcje w środowiskach dydaktycznych pod względem technologicznym, albowiem z jednej strony kształcenie tłumaczy może być realizowane w oparciu o zajęcia oparte na zaawansowanych rozwiązaniach technicznych (*high-tech*) z wszelkimi dostępnymi pomocami, z drugiej zaś w ogóle bez użycia komputerów (por. Piotrowska: 2016: 131).

3. Zarządzanie terminologią w ramach dydaktyki języków specjalistycznych

Niniejszy artykuł ma na celu zaprezentowanie teoretycznego i praktycznego aspektu zarządzania terminologią jako komponentu, względnie uzupełnienia procesu kształcenia terminologów i tłumaczy bądź dydaktyki języków specjalistycznych⁴ w ramach nowatorskiego⁵ kierunku studiów „Lingwistyka w komunikacji specjalistycznej” na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Stanowi on próbę odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu zarządzanie terminologią można włączyć do programów studiów filologicznych (w prezentowanym wyżej ich szerszym rozumieniu) i za pomocą jakich metod, narzędzi oraz projektów można zajęcia z tego zakresu realizować w taki sposób, by przyszli absolwenci mieli możliwość nauczenia się zarządzania terminologią w oparciu o nowoczesne oprogramowanie faktycznie wykorzystywane w otoczeniu gospodarczym lub w różnego rodzaju organizacjach.⁶ Zagadnienia te zostaną omówione na przykładzie przedmiotu „Zarządzanie terminologią” funkcjonującego jako odrębny blok zajęć na ww. kierunku. Na cele kształcenia w zakresie komunikacji specjalistycznej można spojrzeć wieloaspektowo, w tym także z perspektywy terminologii będącej jedną z najbardziej wyrazistych cech języków specjalistycznych, a nawet mającej dla nich fundamentalne znaczenie.⁷ Jest tak ze względu na fakt, że teksty specjalistyczne odznaczają się nasyceniem terminologicznym, które S. Grucza (2004:

2 W artykule stosowane są akronimy CAT (ang. *Computer Aided/Assisted Translation*) oraz TMS (ang. *Terminology Management System*).

3 Łączenie treningu z zakresu narzędzi CAT i TMS zdaje się być już standardem od wielu lat, por. Picht, Acuña-Partal (1997: 305–306).

4 Na potrzebę uwzględnienia zarządzania terminologią w planowaniu kursu języka specjalistycznego, mianowicie na „umiejętność korzystania z narzędzi do zarządzania terminologią czy narzędzi słownikowych i korpusowych”, zwraca uwagę Makowski (2018: 73).

5 Por. Gajewska, Sowa, Kic-Drgas (2020: 40). Zob. także krótką charakterystykę kierunku tamże.

6 Szerzej na ten temat pisze Swacha (2014: 63 i nast.).

7 Rozwinięcie tego zagadnienia w kontekście studiów filologicznych zob. Gajewska, Sowa, Kic-Drgas (2020: 63 i nast.). Zob. także rozdział dotyczący związków terminologii z komunikacją specjalistyczną („Terminology and specialized communication”) w Cabré (1999: 47).

129 i nast.) określa jako „terminologiczność” będącą głównym wykładnikiem fachowości tekstów specjalistycznych i postrzeganą w kategoriach gradualności w tym sensie, że „konkretne teksty specjalistyczne mogą wykazywać wyższy lub niższy stopień *terminologiczności*” (tamże: 129). Ma to także implikacje dydaktyczne. J. Pieńkos zauważa:

Z teoretycznego punktu widzenia cele nauczania języka specjalistycznego są bardzo proste: doprowadzić studenta (uczącego się) do funkcjonalnego poziomu znajomości terminologii specjalistycznej, a jednocześnie zapewnić mu wystarczającą znajomość pojęć, niezbędną dla rozumienia obcego języka specjalistycznego [...]. (Pieńkos 1993: 365)

4. Dydaktyzacja zarządzania terminologią

Głównym celem zajęć z zakresu zarządzania terminologią nie jest usystematyzowane i konsekwentne zapoznawanie studiujących z terminologią reprezentatywną dla określonej dziedziny (choć siłą rzeczy realizacja projektów terminologicznych wspomaga realizację takiego celu), lecz pokazanie możliwości wyszukiwania, pozyskiwania, ekstrakcji, przetwarzania i indeksowania terminów przy użyciu odpowiednich narzędzi informatycznych.

Zgodnie z zaproponowanym programem nauczania zarządzanie terminologią na kierunku „Lingwistyka w komunikacji specjalistycznej” jest oparte na dwóch modułach. Pierwszy moduł ma charakter teoretyczny i obejmuje wykłady w wymiarze piętnastu godzin dydaktycznych, na których podejmowane są tematy oscylujące wokół terminologii, terminografii oraz różnych koncepcji zarządzania terminologią.

Pod pojęciem terminologii należy rozumieć terminoznawstwo, czyli dyscyplinę naukową, „której przedmiotem jest słownictwo specjalistyczne odzwierciedlające określony system pojęciowy” (Lukszyn 1993: 345) oraz „której przedmiotem są poszczególne zbiory terminologiczne jako tezauryusy i generatory wiedzy specjalistycznej” (Lukszyn, Zmarzer 2001: 11). Przejrzystą definicję proponuje W. Nowicki:

Terminologia jest to nauka dotycząca: zasad porządkowania pojęć w poszczególnych dziedzinach wiedzy i działalności ludzkiej, zasad definiowania tych pojęć i zasad dobierania do nich terminów, a mająca na celu usprawnianie procesów komunikowania się osób wypowiadających się na tematy wchodzące w zakres tych dziedzin, w których są specjalistami. (Nowicki 1986: 14)

Gwoli uzupełnienia warto w kontekście niniejszego artykułu przytoczyć również definicję terminografii:

Terminografia (leksykografia terminologiczna) jest dyscypliną naukową zajmującą się teorią i praktyką sporządzania słowników terminologicznych (ST), lub szerzej, dzieł terminograficznych, ponieważ współcześnie w kręgu zainteresowań tej dziedziny znajdują się również inne produkty pracy terminograficznej, m.in. glosariusze (rejestry), bazy danych terminograficznych, pamięci tłumaczeniowe (ang. *translation memory*) oraz słowniki nowego typu. (Łukasik 2007: 7)

F. Grucza (1991a: 7) wskazuje na fakt, że nasza era z jednej strony odznacza się niezwykle intensywnym przyrostem ilościowym nowych terminów w najróżniejszych zakresach ludzkiej działalności, zaś z drugiej strony komunikacyjną specjalizacją różnych grup społecznych i zawodowych. Proces zwiększania się zasobów terminologicznych, jak wyjaśnia lingwista, jest tak gwałtowny, że

człowiek nie jest w stanie przyswoić sobie pasywnie całości terminologii nawet w dziedzinie, w której się specjalizuje, o jej aktywnym stosowaniu nie wspominając. W sukurs przychodzą pomoce tradycyjne, jak słowniki, leksykony, glosariusze, ostatnimi laty w coraz większym stopniu elektroniczne bazy danych, zdigitalizowane korpusy językowe oraz oprogramowanie do zarządzania terminologią, zazwyczaj współpracujące z systemami CAT służącymi zasadniczo do przekładu tekstów specjalistycznych.

Problem wyszukiwania terminologii w słownikach, które z reguły nie nadążają za szybkością pojawiania się nowych terminów, podejmują A. Pisarska i T. Tomasziewicz, pisząc:

Trudności tłumacza na poziomie terminologicznym sprowadzają się do trzech typów:

- albo nie zna jakiegoś terminu i musi odwołać się do źródeł encyklopedycznych lub innych, aby zrozumieć co ten termin oznacza;
- albo zna termin i jego odpowiednik w drugim języku, ale w dalszym ciągu nie wie, do czego tak dokładnie one się odnoszą;
- albo zna termin i wie co on oznacza, ale nie zna jego odpowiednika w drugim języku.

We wszystkich tych przypadkach możliwe jest odwołanie się do skomputeryzowanych banków danych. Coraz więcej jest również tłumaczy, którzy sami na własne potrzeby tworzą własne banki terminologiczne. (Pisarska, Tomasziewicz 1996: 212)

Aby studium mogli w przyszłości przynajmniej częściowo zaradzić tym trudnościom, moduł drugi, mający charakter praktyczny (ćwiczenia w wymiarze trzydziestu godzin dydaktycznych) podzielono na trzy zasadnicze etapy. Pierwszy etap jest poświęcony pracy terminologicznej (zwanej również działalnością terminologiczną). Schmitz (2007: 159) określa pracę terminologiczną jako praktyczne wykorzystanie odkryć i metod terminologii podczas opracowywania i przetwarzania zasobów leksyki specjalistycznej. Norma Niemieckiego Instytutu Normalizacyjnego (DIN) „Begriffe der Terminologielehre” definiuje pracę terminologiczną jako oparte na fundamencie naukowym terminologii planowanie, opracowywanie, przetwarzanie, przedstawianie bądź rozpowszechnianie terminów, przy czym obejmuje ona również ekstrakcję terminów z tekstów, a także implementację terminów w tekstach, w razie potrzeby również ich normalizację. Może to dotyczyć jednego języka bądź wielu języków, a także jednej dziedziny bądź wielu dziedzin. (por. DIN 2342:2011-08: 14 i nast.) Ponieważ w niniejszym przypadku mamy do czynienia ze studiami lingwistycznymi, w przypadku których zakłada się także używanie profesjonalnie wyuczonego języka obcego w otoczeniu własnego języka ojczystego (również w odniesieniu do perspektyw na rynku pracy), punkt ciężkości spoczywa tu na wielojęzycznej pracy terminologicznej, co pozwala uzasadnić poniższa konstatacja:

Obok monolingwalnej pracy terminologicznej na znaczeniu coraz bardziej zyskuje multilingwalna praca terminologiczna, ponieważ jest ona nieodzowna dla pisemnych oraz ustnych tłumaczeń specjalistycznych spełniających wymogi jakościowe. W szczególności w odniesieniu do warsztatu pracy tłumacza dostępnych jest mnóstwo innowacji informatycznych, które należy dostosować do zasad terminologii, aby móc efektywnie wykorzystać dostępne możliwości techniczne. (Fluthwedel 2017: VII, tłum. Ł.M.P.)

Praktyczna praca terminologiczna winna uwzględniać następujące aspekty (por. Arntz, Picht, Schmitz 2014: 209):

- wyznaczenie celów pracy terminologicznej
- grupa docelowa (grupy docelowe)
- dostępne zasoby ludzkie

- dostępny czas
- dostępna dokumentacja
- dostępne technologie przetwarzania danych.

Aby studiujący przyswoili sobie zasady pracy terminologicznej, angażuje się ich w – ograniczone czasowo i objętościowo z przyczyn obiektywnych – projekty terminologiczne. Przy tym projekty te uwzględniają częściowo etapy wyszczególnione przez Schmitza (2007: 466), tj.:

- opracowanie planu organizacyjnego realizacji projektu
- wdrożenie się w określoną dziedzinę (literatura specjalistyczna, konsultacje z ekspertami)
- delimitacja i strukturyzacja dziedziny
- pozyskanie i analiza materiału dokumentacyjnego
- wyszukanie istniejących zasobów terminologicznych
- zebranie wyszukanego nazewnictwa; sporządzenie jednojęzycznej listy terminów oraz wyznaczenie pojęć do opracowania
- zebranie dalszych informacji (nazewnictwo w innych językach, definicje, konteksty, ilustracje itp.)
- opracowanie terminologiczne materiału, przy tym:
 - » sprawdzenie ekwiwalentów
 - » ustalenie synonimów, skrótów itp.
 - » w razie potrzeby ustalenie preferowanego, dozwolonego czy niepożądanego nazewnictwa
 - » przedstawienie propozycji nowego nazewnictwa (w razie braku nazewnictwa)
 - » opracowanie dokumentacji nazewnictwa (np. gramatyka)
 - » dobór lub wprowadzenie definicji; dobór kontekstów
 - » dobór przedstawień graficznych, ilustracji itp.
 - » uwagi dotyczące synonimii, ekwiwalencji, użycia itp.
- w razie potrzeby stworzenie systemu pojęciowego, względnie planu pojęciowego
- weryfikacja (przez ekspertów) oraz redakcja końcowa
- udostępnienie terminologii użytkownikom.

Projekty terminologiczne pozwalają uwrażliwić studiujących na stopień, w jakim terminologia branżowa wyekstrahowana z aktualnych i autentycznych materiałów może odbiegać od terminologii dostępnej w – także pokaznych i uznanych – słownikach. Drugim etapem modułu praktycznego jest zintegrowanie pracy terminologicznej z narzędziami do zarządzania terminologią. Norma „Begriffe der Terminologielehre” definiuje zarządzanie terminologią jako część pracy terminologicznej, która zajmuje się rejestrowaniem, przetwarzaniem, edytowaniem oraz udostępnianiem danych terminologicznych (zob. DIN 2342:2011-08: 15), przy czym Drewer i Schmitz zwracają uwagę, że – zwłaszcza w praktyce przedsiębiorczej – w ostatnich latach „zarządzanie terminologią” traktuje się jako synonim „pracy terminologicznej” (zob. Drewer, Schmitz 2017: 23). Niniejszym wychodzi się jednak z założenia, że dla zarządzania terminologią konstytutywne znaczenie ma zastosowanie odpowiedniego oprogramowania oraz stosownych rozwiązań informatycznych. Ten cyfrowy komponent jest na zajęciach realizowany głównie w oparciu o program MultiTerm służący m.in. do tworzenia baz terminologicznych. Bazy te są w gruncie rzeczy cyfrowymi glosariuszami, „które można przygotować, aktualizować i stosować

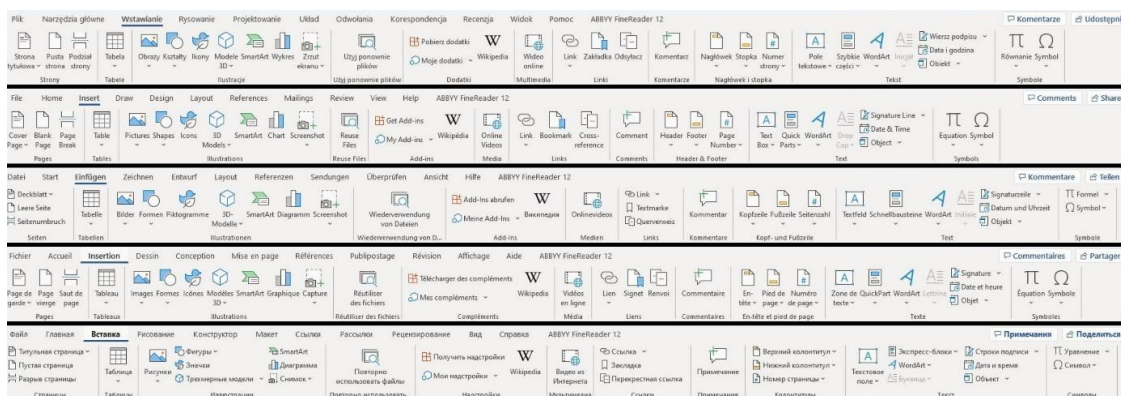
w odniesieniu do wybranej grupy tekstów” (Mańkowska 2008: 148). Praktyka przekładowa wiązała się i wiąże często z koniecznością tworzenia własnych glosariuszy. Dotyczy to nie tylko terminologii o wyższej frekwencji użycia i reprezentowanej w słownikach, lecz także – a nawet przede wszystkim – terminów, których ze względu na ich nowatorski czy też niszowy charakter próżno szukać nawet w specjalistycznych opracowaniach terminograficznych, wskutek czego znalezienie odpowiednich ekwiwalentów wymaga dużego nakładu czasu, żmudnego weryfikowania zasobów drukowanych i internetowych, porównywania tekstów paralelnych, a nawet konsultacji z ekspertami. Bazy terminologiczne mają tę przewagę nad słownikami, że można uzupełniać je różnymi dodatkowymi informacjami, np. o kontekście użycia terminów, dziedzinach, w których znajdują zastosowanie, źródłach pochodzenia, a także umieścić w nich egzemplifikacje w formie zdań, kolokacji itp. Optymalnym rozwiązaniem jest korzystanie z profesjonalnych programów do zarządzania terminologią, które umożliwiają tworzenie baz terminologicznych współpracujących z narzędziami CAT. Jak zauważa Bogucki (2009: 68), komputerowe bazy terminologiczne mają przewagę nad tradycyjnymi leksykonami i glosariuszami ze względu na aktualność, łatwość dostępu i precyzję terminologiczną, a także możliwość doskonałego zintegrowania z pozostałymi narzędziami warsztatu tłumacza⁸. Warto jednakże podkreślić, że z reguły pakiety CAT zawierają narzędzia do zarządzania terminologią lub takie narzędzia są do nich dołączane. Jest tak w przypadku wspomnianego programu MultiTerm będącego z jednej strony autonomicznym programem TMS, a z drugiej strony uzupełnieniem oprogramowania wspomagającego proces przekładu. Zalety stosowania takich systemów obejmują możliwość dodawania terminów bezpośrednio z okna edytora, dostępność opcji konfiguracyjnych pozwalających optymalnie zdefiniować własny słownik precyzyjnie dostosowany do określonych potrzeb, automatyczne wskazywanie obecności terminu w bazie danych, funkcjonalność pozwalającą przeszukiwać dowolną liczbę glosariuszy jednocześnie oraz tworzyć projekty obejmujące kilka glosariuszy, dzięki czemu można tworzyć zbiory słowników powiązanych tematycznie, możliwość tworzenia glosariuszy wielojęzycznych oraz wyszukiwania haseł według dowolnego ze zdefiniowanych języków, a także zaznaczanie w tłumaczonym tekście terminów zawartych w bazie terminologicznej oraz wyświetlanie podpowiedzi w odrębnym oknie (por. Piwko 2012: 76 i nast.).

5. Projekty terminologiczne

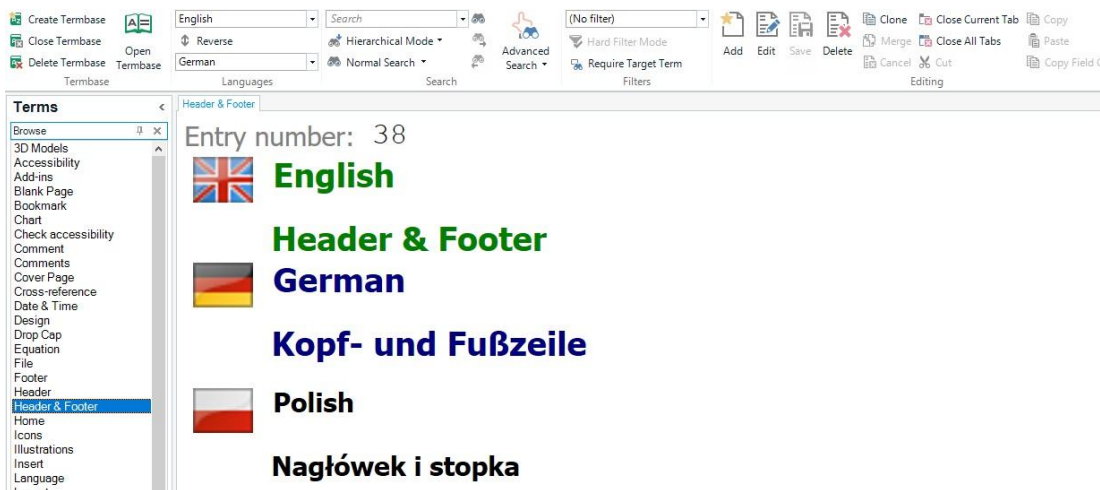
Na etapie zarządzania terminologią studiujący uczą się w pierwszej kolejności tworzenia standardowych baz terminologicznych od podstaw, a następnie ich uzupełniania i modyfikowania. Zostanie to pokazane na przykładzie niewielkiego projektu dydaktycznego. Polegał on na porównaniu zrzutów ekranowych różnych zakładek interfejsu Microsoft Word w wersji angielskiej, polskiej, niemieckiej, rosyjskiej i francuskiej⁹ (zob. ilustracja 1) oraz na wprowadzaniu stosownych terminów do bazy terminologicznej (zob. ilustracja 2).

8 Co ciekawe, bazy terminologiczne pojawiły się w latach sześćdziesiątych dwudziestego wieku, ewoluując ze słowników drukowanych, obejmując głównie terminy techniczne, a głównym celem, który przyświecał ich twórcom, była unifikacja terminologii, co miało przyczynić się do zwiększenia poziomu spójności terminologicznej tekstów tłumaczonych przez wielu tłumaczy (zob. Bednarek, Dróżdż 2015: 221).

9 Ponieważ grupa obejmuje studentów o różnych profilach językowych, projekt zakładał utworzenie baz trójjęzycznych, tj. każdorazowo zawierały one terminy w języku angielskim i polskim oraz dodatkowo w języku profilowym.

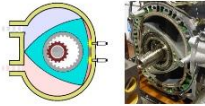

Ilustracja 1: Przykładowe zrzuty ekranowe interfejsu Microsoft Word w wersji polskiej, angielskiej, niemieckiej, francuskiej i rosyjskiej

Ilustracja 2: Widok trójjęzycznej bazy terminologicznej utworzonej w programie MultiTerm na podstawie porównywania interfejsów Microsoft Word

W ramach innego projektu dydaktycznego (zob. ilustracja 3) studujący praktykują bardziej zaawansowane konfigurowanie baz terminologicznych dostosowane do określonej dziedziny, a także do bieżących potrzeb i wymagań. Taka konfiguracja obejmuje dodawanie elementów graficznych i pól opisowych zawierających np. definicję danego terminu, źródło (norma, ustawa, podręcznik, leksykon itp.), status (termin zatwierdzony, niezatwierdzony, na etapie weryfikacji, preferowany, niedozwolony itp.), jego kategorie gramatyczne, konteksty użycia czy też synonimy.

dziedzina: silniki
obraz:

Add field ▾

 POLISH [Add Term](#)

definicja: silnik spalinowy, w którym tłok obraca się wewnątrz cylindra
synonimy: silnik z tlokiem obrotowym
Add field ▾
silnik Wankla

 ENGLISH [Add Term](#)

definicja: a type of internal combustion engine using an eccentric rotary design to convert pressure into rotating motion
synonimy: pistonless rotary engine
Add field ▾
Wankel engine

 GERMAN [Add Term](#)

synonimy: Rotationskolbenmotor
definicja: Bei einem Wankelmotor wird die Verbrennungsenergie ohne den Umweg einer Hubbewegung, wie es bei Hubkolbenmotoren (HKM) der Fall ist, direkt in eine Drehbewegung umgesetzt.
Add field ▾
Wankelmotor

Ilustracja 3: Widok wpisu w trójjęzycznej bazie terminologicznej MultiTerm z dziedziny motoryzacji z obrazami i dodatkowymi informacjami¹⁰

Trzeci etap modułu praktycznego obejmuje zintegrowanie samodzielnie wykonanej bazy terminologicznej z narzędziem CAT, przy czym trening koncentruje się zasadniczo na uzupełnianiu bazy terminologicznej w toku tłumaczenia. W tym zakresie wykonano dwa projekty. Pierwszy z nich obejmował utworzenie pamięci tłumaczeniowej¹¹ w oparciu o różnojęzyczne wersje „Ogólnego rozporządzenia o ochronie danych (RODO)” zaczerpnięte z portalu EUR-Lex (<https://eur-lex.europa.eu>) przy użyciu funkcji dopasowywania i scalania tekstów źródłowych z docelowymi (ang. *alignment*) i uzupełnienie na ich podstawie bazy terminologicznej (zob. ilustracja 4).

¹⁰ Obrazy wstawione do bazy terminologicznej pochodzą z Wikipedii (https://pl.wikipedia.org/wiki/Silnik_Wankla).

¹¹ Pamięci tłumaczeniowe są w pewnym zakresie również narzędziem terminologicznym, jako że stanowią źródło terminologii, umożliwiając wyszukiwanie terminów we wszystkich dokumentach zintegrowanych w plikach wykorzystywanych pamięci tłumaczeniowych.

Term	Source	Target
„dane osobowe” oznacza informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej (osobie, której dane dotyczą), możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej ta osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora takiego jak imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy lub jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej;	2)	2)
„przetwarzanie” oznacza operację lub zestaw operacji wykonywanych na danych osobowych lub zestawach danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub nieautomatyzowany, taka jak zbieranie, utrwalanie, organizowanie, porządkowanie, przechowywanie, adaptowanie lub modyfikowanie, pobieranie, przeglądanie, wykorzystywanie, ujawnianie poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywanie lub łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie;	3)	3)
„ograniczenie przetwarzania” oznacza oznaczenie przechowywanych danych osobowych w celu ograniczenia ich przyszłego przetwarzania;	4)	4)
„profilowanie” oznacza dowolną formę zautomatyzowanego przetwarzania danych osobowych, które polega na wykorzystaniu danych osobowych do oceny niektórych czynników osobowych osoby fizycznej, w szczególności do analizy lub prognozy aspektów dotyczących efektów pracy tej osoby fizycznej, jej sytuacji ekonomicznej, zdrowia, osobistych preferencji, zainteresowań, wiarygodności, zachowania, lokalizacji lub przemieszczania się;	5)	5)
„pseudonimizacja” oznacza przetworzenie danych osobowych w taki sposób, by nie można ich było przypisać konkretnej osobie, której dane dotyczą, bez użycia dodatkowych informacji, pod warunkiem że takie dodatkowe informacje są przechowywane osobno i są objęte środkami technicznymi i organizacyjnymi uniemożliwiającymi im przypisanie zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej;	6)	6)
„zbiór danych” oznacza uporządkowany zestaw danych osobowych dostępnych według określonych kryteriów, niezależnie od tego, czy zestaw ten jest scentralizowany, zdecentralizowany czy rozproszony funkcjonalnie lub geograficznie;	7)	7)
„administrator” oznacza osobę fizyczną lub prawną, organ publiczny, jednostkę lub inny podmiot, który samodzielnie lub wspólnie z innymi ustala cele i sposoby przetwarzania danych osobowych, jeżeli cele i sposoby takiego przetwarzania są określone w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego, to również w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego może zostać wyznaczony administrator lub mogą zostać określone kwalifikacja i zakres umocnień;		

Ilustracja 4: Tworzenie pamięci tłumaczeniowej przy użyciu funkcji alignment w programie Trados Studio

Drugi projekt bazował w tym przypadku na ekstrakcji terminów prawnych/prawniczych wraz z kolokacjami na podstawie zbiorów „Wzory umów i pism / Musterverträge und Schriftsätze” (Marschner 2007) oraz „Wzory umów i pism / Compendium of Legal Templates” (Bogudziński, Buczkowski, Kaznowski 2013) i dodawaniu ich do uprzednio przygotowanej bazy terminologicznej przy użyciu funkcji „Dodaj nowy termin” (zob. ilustracja 5). W efekcie powstały bazy terminologiczne tworzone w oparciu o terminy wyekstrahowane z tekstów, które można wykorzystać i aktualizować w procesie przekładu (zob. ilustracja 6). Może ona także posłużyć do celów dydaktycznych, np. do przygotowania się do egzaminu na tłumacza przysięgłego (po wyeksportowaniu jej do formatu umożliwiającego wydruk przykładowo za pomocą programu Glossary Converter).

ROZWIĄZANIE UMOWY O PRACĘ ZA WYPOWIEDZENIEM

Niniejszym rozwiązuję umowę o pracę zawartą z Panem/Panią w dniu _____ z zachowaniem _____ okresu wypowiedzenia, który upłyne w dniu _____.

Przyczyną wypowiedzenia umowy o pracę jest _____.

Jednocześnie informuję, iż w terminie 7 dni od dnia doręczenia niniejszego pisma przysługuje Panu/Pani prawo wniesienia odwołania do Sądu Rejonowego – Sądu Pracy w _____, ul. _____.

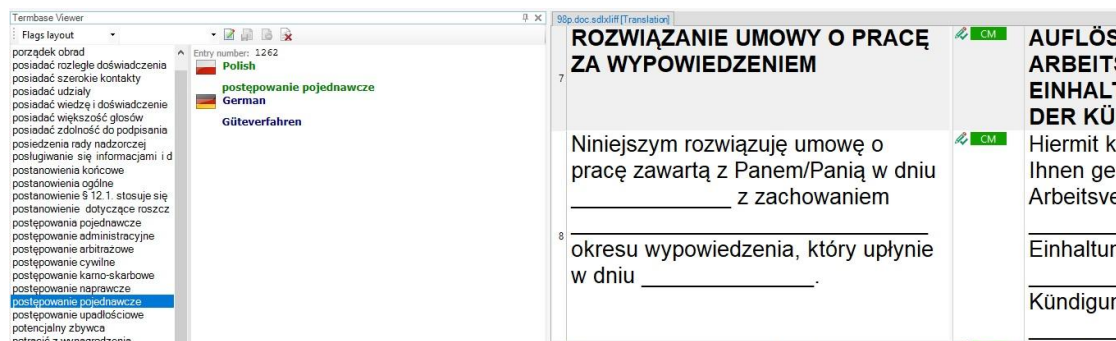
AUFLÖSUNG DES ARBEIT EINHALTUNG DER KÜNDIGUNGSFRIST DER ARBEITSVERTRAG VOM _____ KÜNDIGUNG VERSTREICHT DER GRUND FÜR DIE KÜNDIGUNG

Ich teile Ihnen gleichzeitig mit 7 Tagen ab dem Tag des Zug Schreibens das Recht zur Er zum Amtsgericht – Arbeitsge _____.

Terminologisches Menü:

- QuickPlace
- Auto-Insert Tags
- Activate Row
- Confirm and Move to Next Unconfirmed Segment
- Change Segment Status
- Concordance Search
- Copy Source to Target
- Clear Target Segment
- Get Source
- Remove Tags
- Add New Term
- Quick Add New Term
- Add Comment
- Log Comment
- Accept Change
- Reject Change
- Add comment to all filtered segments
- Source Filter
- Target Filter
- Selection Filter
- Add bookmark
- Split Segments

Ilustracja 5: Funkcja dodawania nowego terminu w edytorze

Ilustracja 6: Uzupelnianie bazy terminologicznej w toku tłumaczenia poprzez zintegrowanie programów Trados Studio i MultiTerm

6. Podsumowanie

Celem niniejszego artykułu było zaprezentowanie metod i narzędzi umożliwiających dydaktyzację przedmiotu „Zarządzanie terminologią” na przykładzie kierunku studiów „Lingwistyka w komunikacji specjalistycznej”. Zajęcia obejmują dwa moduły: teoretyczny i praktyczny. W pierwszym module przekazywane są teoretyczne podstawy terminologii oraz wytyczne instytucjonalne i organizacyjne dotyczące pracy terminologicznej lub zarządzania terminologią. Moduł praktyczny jest podzielony na trzy etapy:

1. praca terminologiczna w ujęciu tradycyjnym
2. zarządzanie terminologią obejmujące tworzenie i uzupełnianie bazy danych przy użyciu profesjonalnego oprogramowania
3. zintegrowanie baz terminologicznych z narzędziami CAT i ich rozbudowywanie w toku tłumaczenia.

Etapy praktyczne były realizowane w postaci studenckich projektów terminologicznych metodą *learning by doing*. Zaproponowane projekty dydaktyczne zostały zrealizowane za pomocą profesjonalnych programów TMS i CAT, które faktycznie są wykorzystywane w otoczeniu gospodarczym lub instytucjonalnym. W kontekście powyższego ze wszelkich miar godne polecenia jest uwzględnienie zajęć z obsługi komputerowych baz terminologicznych w programach studiów filologicznych (zwłaszcza o ukierunkowaniu lingwistycznym i przekładowym). Wpisuje się to doskonale choćby w ramy modelu kompetencji „European Master’s in Translation” ze szczególnym uwzględnieniem kompetencji technologicznej¹², pod pojęciem której kryje się „umiejętność skutecznego i szybkiego posługiwania się narzędziami elektronicznymi wspomagającymi pracę tłumacza” (Dybiec-Gajer 2013: 79). Przedmiotowa działalność ma również wiele innych walorów utylitarnych, albowiem jej celem

12 Norma PN-EN ISO 17100 definiuje ten zakres jako kompetencje techniczne: „Wiedza, zdolności i umiejętności konieczne do realizacji zadań technicznych w ramach procesu tłumaczenia poprzez wykorzystanie zasobów technicznych, w tym narzędzi, programów i systemów informatycznych wspierających cały proces tłumaczenia” (PN-EN ISO 17100:2015: 10).

jest opracowanie terminologii specjalistycznych stanowiących podstawę nie tylko dla tłumaczeń, lecz także dla uporządkowania wiedzy, transferu wiedzy i technologii, formułowania, przechowywania i wyszukiwania informacji naukowych i technicznych, przetwarzania, uzyskiwania, gromadzenia i wyszukiwania wiedzy oraz tworzenia banków wiedzy i systemów specjalistycznych¹³, nie wspominając o aspekcie dydaktycznym, jako że przygotowywanie projektów terminologicznych wspomaga proces akwizycji terminów specjalistycznych w określonej dziedzinie.

Bibliografia

- Arntz, Reiner, Heribert Picht, Klaus-Dirk Schmitz (2014) *Einführung in die Terminologearbeit*. Hildesheim: Georg Olms Verlag.
- Bednarek, Adam, Joanna Drożdż (2015) „Translation in Digital Space: Machine Translation, CAT and Localization”. [W:] Łukasz Bogucki, Stanisław Goźdz-Roszkowski, Piotr Stalmaszczyk (red.) *Ways to Translation*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego; 207–226.
- Bogucki, Łukasz (2009) *Tłumaczenie wspomagane komputerowo*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Bogudziński, Jacek, Konrad Buczkowski, Andrzej Kaznowski (2013) *Wzory umów i pism / Compendium of Legal Templates*. Warszawa: C.H. Beck.
- Cabré, M. Teresa ([1992] 1999) [*La Terminologia. La teoria, els mètodes, les aplicacions*. Barcelona, Emúries]. Juan C Sager (red.) *Terminology. Theory, methods and applications* Przełożyła na język polski Janet Ann DeCesaris). Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- DIN 2342:2011-08 (2011) *Begriffe der Terminologielehre*.
- Drewer, Petra, Klaus-Dirk Schmitz (2017) *Terminologiemangement. Grundlagen – Methoden – Werkzeuge*. Berlin, Heidelberg: Springer.
- Dybiec-Gajer, Joanna (2013) *Zmierzyć przekład? Z metodologii oceniania w dydaktyce przekładu pisemnego*. Kraków: Universitas.
- Felber, Helmut, Gerhard Budin ([1989] 1994) [*Terminologie in Theorie und Praxis*. Tübingen, Gunter Narr Verlag.] *Teoria i praktyka terminologii*. Przełożyła na język polski Czesława Schatte. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Fluthwedel, Andrea (2017) „Vorwort”. [W:] Klaus-Dirk Schmitz (red.) *Normen für Übersetzer und technische Redakteure*. Berlin i in.: Beuth Verlag; VII.
- Gajewska, Elżbieta, Magdalena Sowa, Joanna Kic-Drgas (2020) *Filologia wobec wyzwań komunikacji specjalistycznej. Od współpracy z biznesem po kształcenie nauczycieli*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Gościński, Jan (2018) „Źródła niepowodzeń na egzaminie na tłumacza przysięgłego z perspektywy egzaminatora”. [W:] *Rocznik Przekładoznawczy*. T. 13; 47–65.
- Grucza, Franciszek (1991a) „Wstęp”. [W:] Franciszek Grucza (red.) *Teoretyczne podstawy terminologii*. Wrocław i in.: Ossolineum; 7–9.
- Grucza, Franciszek (1991b) „Terminologia – jej przedmiot, status i znaczenie”. [W:] Franciszek Grucza (red.) *Teoretyczne podstawy terminologii*. Wrocław i in.: Ossolineum; 11–44.
- Grucza, Sambor (2004) *Od lingwistyki tekstu do lingwistyki tekstu specjalistycznego*. Warszawa: Katedra Języków Specjalistycznych UW.
- Lukszyn, Jurij (1993) *Tezaurus terminologii translatorycznej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

13 Zob. Felber, Budin (1994: 245).

- Lukszyn, Jerzy, Wanda Zmarzer (2001) *Teoretyczne podstawy terminologii*. Warszawa: Katedra Języków Specjalistycznych UW.
- Łukasik, Marek (2007) *Angielsko-polskie i polsko-angielskie słowniki specjalistyczne (1990-2006). Analiza terminograficzna*. Warszawa: Katedra Języków Specjalistycznych UW.
- Makowski, Jacek (2018) „Planowanie kursu języka specjalistycznego na poziomie akademickim z uwzględnieniem specyfiki branży nowoczesnych usług dla biznesu Przykładowa dydaktyzacja autentycznych tekstów fachowych w zadaniach typu *case study*”. [W:] Agnieszka Stawikowska-Marcinkowska, Beata Pawlikowska-Grzeszczakowska (red.) *Języki specjalistyczne. Edukacja. Perspektywy. Kariera*. Łódź: Primum Verbum; 52–76.
- Mańkowska, Agnieszka (2008) „Pakiet SDL Trados – narzędzia pomocne w pracy tłumacza”. [W:] *Rocznik Przekładoznawczy*. T. 3/4; 147–159.
- Marschner, Harald (2007) *Wzory umów i pism / Musterverträge und -schriftsätze*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Nerlicki, Krzysztof (2003) „Wiedza deklaratywna i proceduralna w kontekście rozwoju kompetencji translatorycznej”. [W:] Krzysztof Hejwowski (red.) *Teoria i dydaktyka przekładu*. Olecko: Wszechnica Mazurska; 211–222.
- Nowicki, Witold (1986) *Podstawy terminologii*. Wrocław: Ossolineum.
- Picht, Heribert, Carmen Acuña-Partal (1997) „Aspects of Terminology Training”. [W:] Sue Ellen Wright, Gerhard Budin (red.) *Handbook of Terminology Management. Volume 1. Basic Aspects of Terminology Management*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company; 305–321.
- Pieńkos, Jerzy (1993) *Przekład i tłumacz we współczesnym świecie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Piotrowska, Maria (2016) *Proces decyzyjny tłumacza. Zarys metodyki nauczania przekładu*. Warszawa: C.H. Beck.
- Pisarska, Alicja, Teresa Tomaszewicz (1996) *Współczesne tendencje przekładoznawcze*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Piwko, Łukasz (2012) *Komputer w pracy tłumacza*. Warszawa: Wydział Lingwistyki Stosowanej UW.
- PN-ENISO 17100:2015 (2015) *Usługi tłumaczeniowe. Wymagania dotyczące świadczenia usług tłumaczeniowych*.
- Schmitz, Klaus-Dirk (2007) „Terminologiearbeit und Terminographie”. [W:] Karlfried Knapp (red.) *Angewandte Linguistik*. Tübingen. Basel: A. Francke Verlag; 457–478.
- Sowa, Magdalena, Urszula Paprocka-Piotrowska (2003) „Kompetencja językowa a kompetencja zawodowa. Kilka uwag na temat kształcenia tłumaczy-neofilologów”. [W:] Piotr Mamet (red.) *Języki specjalistyczne. Zagadnienia dydaktyki i przekładu*. Katowice: Śląsk; 223–230.
- Swacha, Jakub (2014) „Zarządzanie terminologią w organizacji: zakres, korzyści i wspomaganie komputerowe”. [W:] Bogdan Walczak, Agnieszka A. Niekrewicz, Jowita Żurawska-Chaszczyńska (red.) *Komunikacja w technicyzowanym świecie. Wpływ postępu technicznego na język i literaturę*. Gorzów Wielkopolski: Wydawnictwo Naukowe PWSZ im. Jakuba z Paradyża; 55–69.

